

J u l k a i s u s a r j a

Reilu Peli

Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet



Suomen Liikunta ja Urheilu
Finlands Idrott
www.slu.fi

Reilu Peli

**Suomalaisen liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet
Hyväksytty SLU:n syyskokouksessa 20.11.2004**

3

Kansi: Leena Luotio
Taitto: Timo Urho
Paino: SLU-Paino
Copyright: Suomen Liikunta ja Urheilu ry, 4/2005
ISBN: 952-5062-63-5
ISSN: 1455-9781

Sisällysluettelo

Saatteeksi

Eettisyys ja Hyvä Seura

Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet pähkinänkuoressa

Yleiset periaatteet

1. Toisen ihmisen ja elämän kunnioitus
2. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen
3. Vastuu kasvatuksesta
4. Avoimuus, demokraattisuus, rehellisyys ja oikeudenmukaisuus
5. Kaikkien tasavertainen oikeus liikuntaan ja urheiluun
6. Kestävä kehitys ja luonnon kunnioittaminen

Täydentävät periaatteet

7. Monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus
8. Dopingin vastaisuus
9. Päihteiden ja lääkkeiden vastuukäyttö
10. Väkivallattomuus
11. Sukupuolisen häirinnän ehkäiseminen
12. Yleisön turvallisuus ja viihtyvyys
13. Vastuullinen taloudenpito

Saatteeksi

Liikunnan ja urheilun kansalaistoiminta on Suomen suurin lasten ja nuorten liike. Liikunta- ja urheilujärjestöjen ja seurojen toiminta on osa laajaa, yhdistysmuotoista vapaaehtoista liikuntatoimintaa, johon osallistuu yli miljoona suomalaista. Joka päivä urheilun parissa kohtaavat tuhannet lapset, nuoret ja aikuiset.

Kysymys siitä, minkälaista lippua haluamme heiluttaa suomalaisen liikunnan ja urheilun eri kentillä, on kaikille yhteinen. Ilman kestäväää arvopohjaa liikunta- ja urheilutoiminnan yhteiskunnallinen oikeutus on uhattuna.

Liikunnan ja urheilun etiikka ja moraali rakentuvat arkipäivän kohtaamisissa, joissa erilaiset toimintatavat ja periaatteet törmäävät toisiinsa. Eettisyys ilmenee viime kädessä erilaisten yhteisöjen ja yksilöiden tapana toimia.

Suomalaisen liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet ovat syntyneet tarpeesta koota yhdeksi kokonaisuudeksi perusteet hyvälle urheilutoiminnalle. SLU:n eettisen valiokunnan työn motiivi on ollut luoda perusta, jonka pohjalta eri toimijat voivat tehdä tarkennettuja ja kohdennettuja linjauksia. Liikuntakulttuuri ilmenee moniarvoisesti lasten leikinomaisesta liikunnasta liiketoimintaperusteiseen ammattiurheiluun. Toiminnan eettisyyttä on tarkasteltava suhteessa toimintaympäristöön. Liikuntakulttuurin yhteinen arvopohja on tavoite, mutta samalla on tunnistettava liikunnan kentän toimijoiden erilaiset lähtökohdat.

7

Eettisissä periaatteissa ei ole lueteltu ohjeita oikeasta ja väärästä toiminnasta. Niissä pyritään kuvailemaan periaatteita, joille hyvä toiminta voi perustua. Jokaisen liikunnassa ja urheilussa toimivan on aika ajoin syytä pohtia oman toimintansa arvopohjaa ja peilata sitä ympäröivään yhteiskuntaan. Tässä työssä toivomme näiden periaatteiden olevan avuksi.

Eettiset periaatteet pohjautuvat aikaisempiin linjauksiin ja tavoitteisiin, joita on tehty liikuntakulttuurin eri osa-alueille. Keskustelu yhteisistä periaatteista avattiin SLU:n syyskokouksessa 2003, jolloin Reilun Pelin periaatteista julkaistiin ensimmäinen versio. Vuoden 2004 aikana eri tahot ovat antaneet palautetta ja kehittämisehdotuksia, jotka ovat huomioitu tässä julkaisussa. Vuoden aikana on myös käynnistynyt lukuisia järjestökohtaisia prosesseja Reilun Pelin soveltamiseksi oman yhteisön tarpeisiin.

Esitys on jaettu kahteen kokonaisuuteen. Alkuun on kuvattu laajat ja pysyvät periaatteet (1-6), joita täydentävät periaatekuvaukset (7-13) niistä aihealueista, jotka tarkentavat yleisiä periaatteita ja jotka ovat ajankohtaisia liikunnassa ja urheilussa. Pysyvät periaatteet ovat eettisen toiminnan kivijalka.

Suomalaisen liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet on toiminnan kehittämisen työkalu kaikille liikuntaorganisaatioiden tasoille. Parhaimmillaan se on eettisen kehittämistyön apuväline sekä alan ammattilaisille että sadoille tuhansille vapaaehtoisille. Tavoitteena on, että tämä julkaisu toimii lähtölaukauksena omille pohdintoille eri tahoilla ja tasoilla.

Olli-Pekka Heinonen
SLU:n eettisen valiokunnan pj.

Timo Laitinen
SLU:n puheenjohtaja

Eettisyys ja Hyvä Seura

Etiikalla tarkoitetaan käyttäytymissääntöjä, jotka määrittelevät oikean ja väärän. Etiikka ilmenee moraalina, ihmisen sisäisenä äänenä, johon yhteiskunnan ja yhteisön säännöt ja normit vaikuttavat. Eettisen ajattelun kehittyminen edellyttää enemmän kuin vain sääntöjen ja normien noudattamista. Se edellyttää sääntöjen ja normien taustojen, perustelujen ja tarkoituksen sisäistä ymmärtämistä ja oivaltamista – näin on oikein.

Eettisyys on käytännön elämän viisautta. Kehitystä ohjaamaan voidaan kuitenkin luoda linjauksia, joihin yhteisön jäsenet sitoutuvat.

Terve ja kestävä liikunta- ja urheilukulttuuri kasvaa eettisestä sitoumuksesta. SLU-yhteisö muodostuu sekä organisaatioista että yksilöistä. Eettiset periaatteet on tarkoitettu ohjaamaan ja tukemaan päätöksentekoa molemmilla tasoilla. Lähtökohtana on ymmärrys siitä, että jokainen itsenäinen toimija tekee viime kädessä omat päätöksensä. Eettisten periaatteiden tavoitteena on tukea tätä päätöksentekoa eri tilanteissa. Näiden periaatteiden kautta muodostuu unelma sellaisesta liikunnasta ja urheilusta, jota kohti halumme kulkea.

Liiku Hyvässä Seurassa

SLU:n keskeinen valinta on edistää vapaaehtoistyöhön pohjautuvaa aatteellista yhdistysmuotoista toimintaa, joka muodostaa perustan lasten ja nuorten liikunnan, aikuisten harraste- ja terveysliikunnan sekä kilpa- ja huippu-urheilun moniarvoiselle hoitamiselle (kuva). SLU:n visiota kuvaa slogan Liiku Hyvässä Seurassa. SLU korostaa, että hyvässä seurassa on reilu peli. Hyviä seuroja on monenlaisia. Reilu Peli kuvaa, mitä hyvä on.



Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet pähkinänkuoressa

Yleiset periaatteet

1. Toisen ihmisen ja elämän kunnioitus

Toista ihmistä on kohdeltava niin kuin haluaa itseään kohdeltavan.

”Kaikki ihmisolennot syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä.” (YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, 1. artikla)

2. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Liikunta ja urheilu edistää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia.

3. Vastuu kasvatuksesta

Lapselle ja nuorelle liikunta ja urheilu on tärkeä osa kasvua.

4. Avoimuus, demokratia, rehellisyys ja oikeudenmukaisuus

Kaiken liikunnan ja urheilun lähtökohta on reilu peli.

5. Kaikkien tasavertainen oikeus liikuntaan ja urheiluun

Liikunta ja urheilu edistää ja toteuttaa laaja-alaista tasa-arvoa.

11

6. Kestävä kehitys ja luonnon kunnioittaminen

Liikunta ja urheilu edistää kestävää kehitystä sekä toimii ympäristökasvatjana ja ympäristövastuullisen käyttäytymisen lisääjänä.

Täydentävät periaatteet

7. Monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus

Liikunta ja urheilu edistää suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärrystä sekä ehkäisee rasismia.

8. Dopingin vastaisuus

Doping ei kuulu liikuntaan ja urheiluun.

9. Päihteiden ja lääkkeiden vastuukäyttö

Liikuntaan ja urheiluun ei liitetä tupakan, nuuskan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käyttöä tai lääkeaineiden väärinkäyttöä.

10. Väkivallattomuus

Liikuntakulttuuri vastustaa väkivaltaa. Tavoitteena on toiminta, jossa ei esiinny fyysistä eikä psyykkistä väkivaltaa.

11. Sukupuolisen häirinnän ehkäiseminen

Liikuntaorganisaatioissa ei hyväksytä sukupuolista tai seksuaalista häirintää tai hyväksikäyttöä.

12. Yleisön turvallisuus ja viihtyvyys

Liikunta- ja urheilutapahtumissa yleisö, kannattajat, toimitsijat, yhteistyökumppanit ja median edustajat viihtyvät ja tuntevat olonsa turvallisiksi.

13. Vastuullinen taloudenpito

Liikunnassa ja urheilussa toimitaan taloudellisesti kestävällä tavalla.

Yleiset periaatteet

1. Toisen ihmisen ja elämän kunnioitus

Toista ihmistä on kohdeltava niin kuin haluaa itseään kohdeltavan.

Kaikki ihmisolennot syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä.

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, 1. artikla

Kaiken ihmisten välisen toiminnan perusta on inhimillisyys, toisten ihmisten huomioon ottaminen sekä keskinäinen kunnioitus ja arvostus. Ihmisyyden ja elämän kunnioitus ovat myös liikunnan ja urheilun lähtökohta.

Yksilö

Humaani ihminen ottaa huomioon toisten ihmisten tarpeet ja tunteet. Toista ihmistä tulee kohdella kuten haluaa itseään kohdeltavan.

Myös liikunta ja urheilu perustuu ihmisarvoa kunnioittavaan toimintaan. Liikunnassa ja urheilussa toimivat eivät missään tilanteessa pyri toisen ihmisen fyysiseen tai psyykkiseen vahingoittamiseen.

13

Yhteisö

Jokainen urheilija on yksilö. Hän ei ole kone tai koneen osa. Joukkue ei koostu materiaalista, vaan yksilöistä, jotka täydentävät toisiaan.

Liikunta ja urheilu tarjoaa myös mahdollisuuden kokeilla omia rajojaan ja pyrkiä huipputuloksiin, mutta toimintaan osallistuvien yksilöllisyyttä ja omia motiiveja on arvostettava.

2. Terveysten ja hyvinvoinnin edistäminen

Liikunta ja urheilu edistää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia.

Jokaisella lapsella, nuorella, aikuisella ja ikääntyvällä ihmisellä on oikeus liikkua terveytensä kannalta optimaalisesti. Eri-ikäisten ja erilaisten ihmisten yhteisessä harrastustoiminnassa ja ihmisten omaehtoisessa vuorovaikutuksessa syntyvä sosiaalinen pääoma tukee yksilön ja yhteisön hyvinvointia.

Liikunta- ja urheilutoimintaan osallistuvien terveys sekä fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi ovat tärkeämpiä kuin kilpailullinen tai taloudellinen menestys.

Yksilö

Liikunnassa ja urheilussa toimivat asettavat toisen ihmisen hyvinvoinnin muiden tavoitteiden edelle. Jokainen pyrkii omalla toiminnallaan minimoimaan loukkaantumisia, syömishäiriöitä ja muita liikunnan ja urheilun terveydellisiä haittavaikutuksia. Dopingin ja päihteiden käytön ehkäisyyn kiinnitetään erityistä huomiota.

Kaikki arvostavat yhdessä tekemistä ja niitä vapaaehtoisia, jotka mahdollistavat seura- ja järjestötoiminnan.

Yhteisö

Liikunnan ja urheilun tavoite on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tuottaminen toimintaan osallistuville. Kilpailullisen menestyksen ja huipputulosten tavoittelu voi olla tärkeä osa liikunta- ja urheilutoimintaa. Menestystä ei voi kuitenkaan tavoitella osallistujien terveyden tai hyvinvoinnin kustannuksella.

Terveyttä ja hyvinvointia edistävissä liikunta- ja urheiluseuroissa ja järjestöissä on tarjolla kilpaurheilun lisäksi kunto- ja terveysliikuntaa.

Toimintatavat ovat sellaisia, että ne edistävät erilaisten ihmisten kohtaamista ja yhteisöllistä toimintaa.

3. Vastuu kasvatuksesta

Lapselle ja nuorelle liikunta ja urheilu on arvokas osa kasvua.

Lapselle ja nuorelle urheileminen ja urheiluseuraan kuuluminen on arvokas ja tärkeä kokemus. Urheilu on yksi tärkeä kasvuympäristön osa perheen, koulun ja kavereiden rinnalla. Urheilu antaa lapselle elämäniloa ja edesauttaa tunnetta elämän hallinnasta. Vanhempien tärkein toivo on, että urheiluseura on hyvä paikka kokea ja kasvaa.

Lasten ja nuorten urheilu pohjautuu leikkiin ja haluun leikkiä. Hyvin toteutettuna urheilu pitää yllä lapsen ja nuoren leikkimieltyä ja halua leikkiä. Leikkimällä ja liikkumalla lapsi ja nuori tutkii ja hahmottaa omaa kehoaan, kykyjään ja ympäröivää maailmaa ja saa niistä monipuolisia kokemuksia. Lapsen ja nuoren urheilusta saamat kokemukset ovat sinällään jo riittävä peruste urheilun harrastamiselle. Liikunnassa ja urheilussa tulee ottaa huomioon lasten ja nuorten omat ajatukset ja tunteet sekä kodin ja yhteisön normit.

Yksilö

Lasten ja nuorten kasvatuksen perusta seurassa on usein oma esimerkki. Kaikki liikunnassa ja urheilussa toimivat käyttäytyvät vastuullisesti ja esimerkillisesti eettisten periaatteiden mukaan.

Jokaiselle lapselle ja nuorelle tulee tarjota hänen halunsa ja edellytystensä mukaista toimintaa. Luova nuori kaipaa luovan harrastuksen, kilpailusta kiinnostunut kilpavalmennusta ja huvin vuoksi liikkuja hyvää oloa tuovan, mukavan harrastuksen. Urheilun tulee tarjota jokaiselle jotakin.

Urheilussa ohjaajan on mahdollista tukea jokaista lasta osoittamalla heille aitoa arvostusta. Lapselle on tärkeää saada kokea, että aikuisten rakkaus ja arvostus lasta kohtaan ei ole riippuvainen lapsen suorituksista tai pärjäämisestä kilpailuissa. Jokaisen lapsen ja nuoren suoritusta tulee verrata ensisijaisesti hänen omaan aiempaan suoritukseensa. Aikuisten tulisi tukea kutakin lasta hänen omien tarpeidensa mukaan.

Urheilu tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden sosiaalisten taitojen oppimiseen. Urheilu ei kuitenkaan itsestään kehitä sosiaalisia taitoja, vaan niiden kehittämiseen on erityisesti panostettava.

Urheilu tarjoaa ohjaajille, valmentajille ja muulle seuraväelle mahdollisuuden jatkuvaan oppimiseen.

15

Yhteisö

Urheilu tarjoaa lapselle turvallisen paikan kokea ja kasvaa. Urheilun tulee tarjota jokaiselle onnistumisen elämyksiä. Hyvä urheiluseuratoiminta kiinnittää mukanaolijat ympäröivään yhteisöön ja luo pohjan sosiaalisen pääoman muodostumiselle. Itsenäisyys oman toiminnan suhteen kehittyy, kun lapset ja nuoret saavat osallistua urheilemisen suunnitteluun, päätöksentekoon ja toteutukseen.

Liikunnan ohjaus on ajateltava kaikkien lasten ja nuorten osalta, ei ainoastaan urheilullisesti lahjakkaimpien osalta. Ohjatussa urheilutoiminnassa tulee keskittyä yrittämiseen, oppimiseen ja henkilökohtaisen edistymisen kannustamiseen.

Ohjaus- ja valmennusjärjestelmien tulee lisäksi tukea lasten kokonaisvaltaista kehittymistä ja vanhempien kasvatustyötä. Urheilussa tiedostetaan myös vastuu nuorten urheilijoiden koulunkäynnin tukemisesta yhteistyössä vanhempien ja oppilaitosten kanssa.

Huippu-urheilijoiksi tähtääville lahjakkaille nuorille luodaan edellytykset kehittyä lajiensa huipuiksi; samalla on huolehdittava siitä, että heillä on

mahdollisuudet opiskeluun ja oman tulevaisuuden turvaamiseen aktiiviuran jälkeen.

Osa urheilun viehätyksestä perustuu tunteiden kiinteään mukanaoloon. Kilpailutilanteet ja muut jännitystä aiheuttavat tilanteet nostavat helposti tunteet pintaan. Tappion ja voiton hetket ovat erinomaisia mahdollisuuksia tunteiden käsittelyn harjoitteluun.

Lasten ja nuorten toiminnan eettiset periaatteet: ”Unelma hyvästä urheilusta”, Nuori Suomi ry

4. Avoimuus, demokratia, rehellisyys ja oikeudenmukaisuus

Kaiken liikunnan ja urheilun lähtökohta on reilu peli.

Reilu peli eli rehellisyys, kilpakumppanien kunnioitus sekä yhteisten pelisääntöjen noudattaminen ovat urheilutoiminnan perusluonnetta, jota on vaalittava kaikissa tilanteissa.

Yhteisiin pelisääntöihin kuuluvat esimerkiksi yhteiskunnan, seuran tai joukkueen säännöt ja kilpailusäännöt.

Yksilö

Jokainen liikunnassa ja urheilussa toimiva sitoutuu omalta osaltaan reilun pelin periaatteeseen. Yhteisiä pelisääntöjä noudattavat niin urheilijat, luottamus- ja muut taustahenkilöt kuin tuomarit ja toimitsijat.

Toimijat kertovat omat motiivinsa ja tavoitteensa avoimesti.

Yhteisö

Jokaisen pitää saada päättää omista päämääristään. Päämäärien ja toimintatapojen tulee olla avoimesti kaikkien tiedossa. Myös mahdollisista riskeistä on tiedotettava.

Itsenäisillä liikunta- ja urheiluseuroilla tai järjestöillä on mahdollisuus itsenäisesti päättää omista päämääristään. Toiminnan tulee olla demokraattista ja läpinäkyvää, eikä salattuja motiiveja saa olla. Kattojärjestöjen tulee kunnioittaa jäsentensä valintoja ja tukea niitä siinä eettisesti perustellussa työssä, jonka nämä ovat valinneet.

Yhteisön säännöissä ja käytännön toiminnassa sitoudutaan yhteisiin pelisääntöihin ja turvataan kaikkien osapuolten oikeusturva. Eri osapuolien kuuleminen on tärkeää riita-asioissa, mutta myös muussa päätöksenteossa.

5. Kaikkien tasavertainen oikeus liikuntaan ja urheiluun

Liikunta ja urheilu edistää ja toteuttaa laaja-alaista tasa-arvoa.

Tasa-arvo käsittää monia eri osa-alueita: esimerkiksi sukupuolinen, seksuaalinen, alueellinen, poliittinen, etninen, liikuntalajien ja -muotojen, taloudellinen, koulutuksen sekä ikään, toimintakykyyn, lahjakkuuteen ja kykytekijöihin liittyvä tasa-arvo. Sukupuolten välinen tasa-arvo huomioidaan läpileikkaavasti kaikkia tasa-arvokysymyksiä käsitellessä.

Tasa-arvo ei tarkoita samanlaisuutta eikä tasapäisyyttä vaan erilaisten ihmisten samanlaista arvoa.

Lasten ja nuorten toiminnassa on tärkeää, että jokainen lapsi ja nuori on tasavertaisessa asemassa mm. liikuntataidoista tai osaamisesta riippumatta.

Yksilö

Liikunnassa ja urheilussa toimivat kohtelevat toista ihmistä kuten haluavat itseään kohdeltavan. Erilaisten ihmisten tavoitteita ja tarpeita pidetään yhtä arvokkaina, liittyvätpä ne kilpa- ja huippu-urheiluun, kunto- ja harrasteliikuntaan tai terveystoimintaan.

Kilpa- ja huippu-urheilussa kilpailu voi olla kovaa, mutta aina reilua ja voittamisen tulee perustua urheilullisiin ansioihin.

Yhteisö

Tasa-arvoisessa liikunnassa ja urheilussa on kysymys ihmisarvon kunnioittamisesta, demokraattisesta päätöksenteosta ja resurssien oikeudenmukaisesta kohdentamisesta. Erityisen tärkeää on huomioida lasten ja nuorten liikunnan saatavuus sekä kaikkien tasavertainen mahdollisuus osallistua toimintaan ja päätöksentekoon. Liikunnassa ja urheilussa pyritään luomaan olosuhteet ja ilmapiiri, jossa suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat ha-
luavat ja voivat olla toiminnassa mukana kaikilla tasoilla.

Liikunnan kansalaistoiminnan demokraattinen päätöksenteko ja kehittäminen edellyttävät, että toimijoina ja päätöksentekijöinä on eri väestöryhmien edustajia erilaisine taustoineen, tarpeineen ja näkökulmineen. Erilaisten ihmisten näkemysten esiin saaminen ja vaikutusvallan lisääminen monipuolistaa ja moniarvoistaa toimintaa. Esimerkiksi SLU on asettanut tavoitteekseen, että sen hallituksen ja toimielimien jäsenistä naisia ja miehiä on vähintään 40 prosenttia.

Tasa-arvoa toteuttavan liikuntaorganisaation luottamustehtävissä ja toimitsijoina on eri ikäisiä ja erilaisia miehiä ja naisia. Tietoa jaetaan kaikille toimijoille ja erilaisia mielipiteitä kunnioitetaan. Laaja-alainen tasa-arvo toteutuu myös liikuntaa ja urheilua harrastavissa ryhmissä. Erilailla uskovilla, erilaisten poliittisten järjestelmien tai maailmankatsomusten kannattajilla, toisissa kulttuureissa kasvaneilla ja eri kieltä puhuvilla, erityisryhmiin kuuluvilla, seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvilla ja muilla vähemmistöryhmillä on tasavertainen oikeus osallistua toimintaan. Tilat, harjoitusajat, valmennus ja ohjaus sekä taloudelliset resurssit jaetaan oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti.

6. Kestävä kehitys ja luonnon kunnioittaminen

Liikunta ja urheilu edistää kestävää kehitystä sekä toimii ympäristökasvatustajana ja ympäristövastuullisen käyttäytymisen lisääjänä.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Liikunnassa ja urheilussa pyritään toteuttamaan ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävä kehityksen periaatteita.

18

Liikunnan harrastamisella ja liikuntatapahtumien seuraamisella on haitallisia ympäristövaikutuksia. Esimerkiksi harrastuksiin ja muuhun vapaa-aikaan liittyvää liikennettä on jo enemmän kuin työmatkaliikennettä. Liikunnassa ja urheilussa pyritään vähentämään harrastukseen liittyvän liikenteen määrää ja päästöjä sekä muita haittavaikutuksia.

Luonto on monen liikunta- ja urheilulajin keskeinen suorituspaikka. Luonto on myös tärkeä virkistysympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuden hyötyliikuntaan. Suomen ja muiden Pohjoismaiden jokamiehenoikeudet ovat ainutlaatuinen oikeus maailmassa. Vastuu liikkumisoikeuksien jatkumisesta tuleville sukupolville sekä kestävä kehityksen toteutumisesta on yhteinen.

Yksilö

Jokainen liikunnassa ja urheilussa toimiva sitoutuu oman toimintansa ympäristöhaittojen minimointiin ja kestävä kehityksen mukaiseen toimintaan.

Yhteisö

Liikunta ja urheilu toimii ympäristökasvattajana ja ympäristövastuullisen käyttäytymisen lisääjänä. Liikunta- ja urheiluseurat sekä järjestöt toimivat omalla esimerkillään suunnannäyttäjinä ympäristöasioiden sisällyttämisessä toimintaan.

Kestävää kehitystä toteuttavassa liikuntaorganisaatiossa on ympäristöpolitiikka ja -ohjelma, jota myös toteutetaan, tai ympäristöasioiden huomioiminen on muuten luontevasti osa normaalia toimintaa. Ympäristökasvatusta toteutetaan luonnollisena osana erityisesti lasten ja nuorten harrastustoimintaa.

Tapahdumat suunnitellaan mahdollisimman vähän ympäristöä rasittaviksi. Ympäristöä säästäviä valintoja tehdään esimerkiksi liikenteessä, majoituksessa, peseytymisessä, varusteiden huollossa ja hankinnassa, ruokailussa ja jätehuollossa.

Täydentävät periaatteet

7. Monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus

Liikunta ja urheilu edistää suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärrystä sekä ehkäisee rasismia.

Parhaimmillaan liikunta on yhteinen kieli, jonka kaikki osaavat. Liikunta ja urheilu edistää ja toteuttaa itsessään suvaitsevaisuutta ja eri kulttuurien ymmärrystä sekä ehkäisee rasismia. Monikulttuuristuvassa Suomessa liikunta ja urheilu on hyvä väline maahanmuuttajien kotoutumisen edistäjänä.

Toisaalta urheilun kenttä voi myös tarjota kasvualustan liialliselle nationalismin ja rasismille. Rasismin kitkemiseksi urheilusta tehdään määrätietoista työtä.

Yksilö

Jokainen liikunnassa ja urheilussa toimiva kunnioittaa ja arvostaa toista ihmistä etnisestä taustasta riippumatta. Rasistisiin ilmiöihin puututaan aktiivisesti.

Yhteisö

Liikunta- ja urheiluseurojen ja järjestöjen yhtenä tavoitteena on poistaa ennakkoluuloja, vähentää rasismia ja lisätä suvaitsevaisuutta.

Yhteisissä pelisäännöissä ei hyväksytä etniseen alkuperään perustuvaa syrjintää.

Maahanmuuttajien ja pääväestön yhteisellä liikuntatoiminnalla edistetään kulttuurien vuorovaikutusta. Erilaisten ihmisten arkipäivän kohtaamisten myötä opitaan tuntemaan ja ymmärtämään erilaisia tapoja.

8. Dopingin vastaisuus

Doping ei kuulu liikuntaan ja urheiluun.

Dopingilla tarkoitetaan urheilijan suorituskyvyn parantamista elimistölle vierain keinoin, esimerkiksi lääkeaineita käyttämällä. Doping voi parantaa urheilusuoritusta, mutta se voi myös aiheuttaa vahinkoja urheilijan terveydelle. Dopingin käyttö on urheilun hengen vastaista.

Urheilun dopingrikkomukset on määritelty antidopingsäännöstoissa.

Dopingrikkomuksia ovat:

- Kielletty aine tai näyttö kielletyn menetelmän käytöstä urheilijan elimistöstä otetussa näytteessä
- Kielletyn aineen tai menetelmän käyttö tai käytön yritys
- Kieltäytyminen dopingtestistä
- Dopingvalvonnan välttely ja ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti
- Dopingvalvonnan tai -testin manipulointi ja sen yritys
- Dopingaineiden hallussapito
- Dopingaineiden ja –menetelmien levittäminen
- Dopingin edistäminen

Yksilö

Jokainen liikunnassa ja urheilussa toimiva edistää asenteellaan ja toiminnallaan dopingista puhdasta urheilua sekä noudattaa kulloinkin voimassa olevia antidopingsäännöstöjä.

Yhteisö

Liikunta- ja urheiluseurat sekä järjestöt tekevät antidopingtyötä osana kasvatus toimintaa. Tavoitteena on dopingista puhdas urheilu.

21

Antidopingtoimintaan kiinnitetään huomiota kaikissa harrastajaryhmissä.

Seurojen ja järjestöjen säännöissä sitoudutaan antidopingsäännöstöjen noudattamiseen. Urheilijat sekä urheilijoiden tukihenkilöt sitoutetaan noudattamaan kulloinkin voimassa olevia antidopingsäännöstöjä.

9. Päihteiden ja lääkkeiden vastuukäyttö

Liikuntaan ja urheiluun ei liitetä tupakan, nuuskan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käyttöä tai lääkeaineiden väärinkäyttöä.

Päihteiden vastuukäyttö on Suomen lakien noudattamista, tilannekohtaista päihteiden käytöstä pidättäytymistä sekä alkoholia ja tupakkatuotteita käyttävien aikuisten esimerkillisyyttä varsinkin lasten ja nuorten liikunta- ja urheilutapahtumien aikana. Lääkkeiden vastuukäyttö on harkittua, todelliseen tarpeeseen perustuvaa ja lääkärin ohjeiden tai käyttöohjeiden mukaista.

Liikunnan ja urheilun tavoite on terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Liikunta ja urheilu ei saa toimia kannustimena päihteiden tai lääkkeiden väärinkäyttöön.

Yksilö

Liikunnassa ja urheilussa mukana olevat aikuiset käyttäytyvät esimerkiksi liikunta- ja urheiluharrastuksen yhteydessä. Liikuntaan ja urheiluun liittyvissä tilaisuuksissa minimoidaan tupakan, nuuskan, alkoholin tai muiden päihteiden käyttö. Missään oloissa ei käytetä huumeita tai väärinkäytettä lääkkeitä.

Liikunta- ja urheiluseurojen jäsenet ja liikuntapaikkojen henkilökunta eivät välitä nuuskaa. Liikuntatilojen ja urheilutalojen ovien edessä ja ulkokenttien laidoilla ei tupakoida.

Ongelmissa olevaa autetaan.

Yhteisö

Liikunta- ja urheiluseurat ja järjestöt minimoivat omassa määräysvallassaan olevassa toiminnassa kaikkien päihdyttävien aineiden käytön ja myynnin. Tavoitteena on luopua alkoholimainonnasta. Seurat ja järjestöt pyrkivät vaikuttamaan siihen, ettei alkoholimainonnassa käytetä huippu-urheilijoita, valmentajia tai urheilupersonia.

Päihteiden ja lääkkeiden vastuukäyttö näkyy päihteettömyytenä kaikissa lasten ja nuorten liikunta- ja urheilutapahtumissa. Alkoholia ei tarjoilla alle 18-vuotiaille suunnatuissa tilaisuuksissa ja aikuisille suunnatuissa tilaisuuksissakin sen tarjoilu on vähäistä ja harkittua.

Lasten ja nuorten urheiluseuratoiminta on savutonta, nuuskatonta ja vapaa päihteistä.

10. Väkivallattomuus

Liikuntakulttuuri vastustaa väkivaltaa. Tavoitteena on toiminta, jossa ei esiinny fyysisistä eikä psyykkistä väkivaltaa.

Yksilö

Fyysisellä kovalla pelillä on raja, jota ei saa ylittää. Väkivallalle tulee sanoa ei, vaikka se edistäisi lyhyellä tähtäimellä kilpailutoiminnan tavoitteen saavuttamista.

Urheilijat, vanhemmat, valmentajat tai katsojat eivät harrasta henkistä painostusta tai huutele asiattomuuksia vastustajasta, erotuomarista tai kenestäkään muusta. Jokainen liikunnassa ja urheilussa toimiva arvostaa kaikkien hyviä urheilusuorituksia ja antaa kunnian paremmalle. Inhimilliset ja tahattomat erehdykset ja virheet hyväksytään.

Yhteisö

Valmennuksessa ja valmentajien koulutuksessa korostetaan väkivallatonta muutta. Taito ja mielenhallinta ovat myös urheilullisen menestyksen avaimia. Samalla urheiluun liittyvä vammautumisriski pienenee.

Lasten ja nuorten urheilussa väkivallattomuus on ehdoton lähtökohta.

Liikunta- ja urheiluseurat ja järjestöt kehittävät kilpailusääntöjään siten, että väkivalta vähenee ja loukkaantumisriski pienenee. Pelisäännöt laaditaan yhdessä urheilijoiden kanssa.

Seuroissa ja järjestöissä ei hyväksytä henkistä painostusta tai manipuloitua.

11. Sukupuolisen häirinnän ehkäiseminen

Liikuntaorganisaatioissa ei hyväksytä sukupuolista tai seksuaalista häirintää tai hyväksikäyttöä.

Häirintä on yksilöllinen kokemus, joka tulee ottaa vakavasti. Ratkaisevaa on aina se, miten kohde tai uhri kokee tilanteen.

Tunteiden osoittamisesta ja koskettamisesta ei saa liikunnassa ja urheilussa tulla tabuja. Olennaista on mahdollisten ongelmien tiedostaminen ja tilanneherkkyyden.

Sukupuolinen tai seksuaalinen häirintä voi olla esimerkiksi loukkaavaa nimitystä, sukupuolisesti vihjailevia ilmeitä tai eleitä, vartaloa, pukeutumiseen tai yksityiselämään liittyviä kysymyksiä tai huomautuksia, nipistelyä, suuteltaa tai muuta koskettelua, halventavia tai seksistisiä vitsejä, seksuaalisten kuvien ja muiden materiaalien näyttämistä tai lähettämistä, toistuvia seksuaalissävyytteisiä ehdotuksia tai seksuaaliseen kontaktiin kiristämistä tai pakottamista.

Yksilö

Sukupuolisen ja seksuaalisen häirinnän ehkäisemisessä vastuu on aina aikuisilla, koska lapsi tai nuori ei välttämättä tiedä, missä sallitun toiminnan rajat kulkevat.

Liikunta ja urheilu on fyysistä toimintaa, sillä suoritusten parantaminen vaatii kehon muokkaamista. Koskettelu, taputtelu, halailu jne. kuuluvat myös oleellisena osana urheilutoimintaan. Mukana on paljon tunteita, joita täytyy uskaltaa kohdata ja näyttää. Fyysinen kanssakäyminen on osa yhteenkuuluvuuden tai riemun osoittamista.

Lapsen tai nuoren kokemus on kuitenkin aina otettava todesta, myös silloin, kun hän on tulkinnut aikuisen tai toisen nuoren kosketusta väärin.

Yhteisö

Vastuunsa tuntevassa liikunta- ja urheiluseurassa tai järjestössä uskalletaan puhua sukupuolisesta ja seksuaalisesta häirinnästä ja hyväksikäytöstä. Yhteisesti on sovittu, ettei häirintää sallita missään muodossa – oli tekijänä sitten eri tai samaa sukupuolta oleva aikuinen, lapsi tai nuori.

Urheilijan, valmentajan tai muun toimijan asiattomaan tai loukkaavaan käytökseen puututaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ennen kuin mitään vakavampaa ehtii sattua. Alistavaa nimitystä ei sallita. Seurassa tai järjestössä osataan puuttua ja puututaan häirintään myös lasten ja nuorten välisissä suhteissa. Sen sijaan positiivinen ja motivoiva liikuntamaailmaan kuuluva fyysinen kontakti näkyy toiminnassa.

12. Yleisön turvallisuus ja viihtyvyys

Liikunta- ja urheilutapahtumissa yleisö, kannattajat, toimitsijat, yhteistyökumppanit ja median edustajat viihtyvät ja tuntevat olonsa turvallisiksi.

Järjestys ei rajoita, vaan lisää yleisön viihtyisyyttä. Se ei perustu pakkoon vaan yhteiseen tunteeseen, yhteisöllisyyteen. Yhdessä viihdytään, yhdessä on hauskaa, yhdessä nautitaan hyvistä urheilusuorituksista, yhdessä jännitetään ja voitetaan tai hävitään.

Yksilö

Liikunta- ja urheilutapahtumissa huomioidaan muut katsojat ja lähiympäristön asukkaat. Katsomossa viihtyvät lapset, nuoret ja kaiken ikäiset aikuiset.

Omia kannustetaan tinkimättä, mutta vastustajaa kunnioittaen. Huutaa saa, mutta sivistyneesti. Urheilujuhla on juhlaa myös ilman huumaavia aineita.

Yhteisö

Turvallisuus ja järjestyksen ylläpito on viihtyisyyttä, joka on järjestäjän ensisijaisella vastuulla yhteistyössä liikuntatilan ylläpitäjän ja poliisin kanssa.

Liikunta- ja urheiluseurat ja järjestöt edistävät katsomokulttuuria ja pitävät fanitoiminnan urheiluperheen sisällä. Fanit ovat osa urheiluperhettä ja tuovat lisäväriä urheilukentille.

13. Vastuullinen taloudenpito

Liikunnassa ja urheilussa toimitaan taloudellisesti kestäväällä tavalla.

Liikunnan ja urheilun taloudessa yhteiskunnan säädösten noudattaminen on minimivaatimus. Tämän lisäksi noudatetaan avoimuutta ja reilun pelin henkeä.

Yksilö

Liikunnan ja urheilun työntekijät, luottamushenkilöt ja jäsenet noudattavat yhteiskunnan, seuran tai järjestön yhteisiä pelisääntöjä sekä sitoutuvat avoimuuteen ja reilun pelin henkeen.

Toimijat kiinnittävät huomiota vedonlyöntiin omasta kilpailusta ja lahjontaan tai sen yritykseen urheilutuloksen manipuloinniseksi.

Ammattimaisessa urheilussa yksilöurheilija vastaa omasta eläke- ja tapaturmaturvastaan.

Yhteisö

Vahva taloushallinto on osa hyvän liikunta- tai urheiluseuran tai järjestön toimintaa. Se luo pohjan kestävälle toiminnalle ja jäsenten sitoutumiselle. Eettisesti kestävä taloudenpito on riskitöntä ja läpinäkyvää.

Suomen suurin kansanliike toimii vapaaehtoisten voimin. Vapaaehtoisten ammattitaito taloushoidossa vaihtelee kuitenkin suuresti. Asianmukainen asioiden hoito edellyttää jatkuvaa koulutusta.

Selvät tahalliset laiminlyönnit tai väärinkäytökset, kuten urheilijoiden ja valmentajien palkkioiden maksaminen tekaistuina kulukorvauksina, ennakonpidätyksen ja ilmoittamisvelvollisuuden tai urheilijoiden eläke- ja tapaturmaturvan laiminlyönti, palkkaturvan väärinkäyttö ja konkurssitapausten vastuiden kierto kitketään pois liikunta- ja urheilutoiminnasta.

Hyvä taloudellinen tilanne vähentää kiusausta erilaisiin oikeuskäytännön harmaalla alueella liikkuviin järjestelyihin. Taloudenpito on realistista ja se pohjautuu yhteisesti hyväksyttyyn taloussääntöön. Kohtuuttomia taloudellisia riskejä ei oteta ja talous pidetään tasapainossa.

LIITE 1.

Esimerkki siitä, mitä eettiset periaatteet voivat tarkoittaa sääntöjen ja sopimusten kannalta

Urheilijan, valmentajan ja ohjaajan urheilun eettiset periaatteet - käsitteistön selkeyttäminen sopimuskirjauksia varten.

Urheilijan, valmentajan tai ohjaajan sitoutuessa sopimuksella noudattamaan urheilun eettisiä periaatteita hän sitoutuu yksilönä erityisesti seuraaviin kuhunkin sopimukseen erikseen kirjattaviin periaatteisiin. Jos periaatteita ei noudateta, periaatteiden vastainen toiminta on peruste sopimuksen purkamiseen. Eettisten periaatteiden rikkominen saattaa johtaa myös lajiliiton kurinpitotoimiin, jos säännöissä näin erityisesti määrätään.

- A) Yleisen lainkuuliaisuuden
- B) Dopingsääntöjen noudattamisen
- C) Hyvän käytöksen, jonka vastakohtana on epäurheilijamainen käyttäytyminen. Epäurheilijamainen käyttäytymisen muodot:

26

1. Urheilulle vieraiden aineiden käyttö

- Huumeiden ja dopingaineiden käyttö tai käytön edistäminen
- Julkinen häiritsevä esiintyminen alkoholin vaikutuksen alaisena
- Tupakan ja tupakkatuotteiden käytön yhdistäminen urheilutilanteisiin

2. Epäasiallinen käyttäytyminen kilpailu- ja harjoitustilanteessa

- Väkivalta, törkeä kielenkäyttö ja epäasiallinen arvostelu, tuomarin harhautus ja muu sääntökikkailu ym.

3. Urheiluhuijaus

- Kilpailutilan tai -välineiden manipulointi
- Tuloksista etukäteen sopiminen

4. Vedonlyönti

- Vedonlyönti omasta kilpailusta

5. Lahjonta

- Tuomareiden, kilpakumppaneiden, valmentajien tai toimitsijoiden lahjominen tai sen yritys tuloksen manipuloimiseksi

6. Sukupuolinen häirintä

Yksilön oikeusturva on kurinpitoasioissa aina huomioitava:

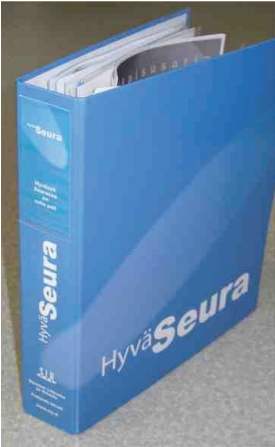
- päätös kurinpidosta tehdään lajiliiton asianomaisessa toimielimessä
- urheilijaa, valmentajaa tai ohjaajaan on kuultava ennen kurinpitotoimen määräämistä
- kurinpitotoimen määrääminen voidaan viedä urheilun oikeusturvalautakunnan tutkittavaksi

SLU:n eettinen valiokunta 2004

Olli-Pekka Heinonen (pj), Tuija Brax, Kari Hagfors, Kalervo Ilmanen, Kalevi Kivistö, Pirjo Krouvila, Tuuli Merikoski-Silius, Marja Miettinen, Seppo Paavola, Jukka Pakarinen, Jari Piirainen, Ari Piispanen, Esko Ranto, Matti Saarinen, Timo Sahi, Kitty Seppälä, Arto Tiihonen, Juha Viertola ja Pekka Vähätalo

SLU:n toimiston vastuuhenkilöt: Pekka Nikulainen (esittelijä ja sihteeri) ja Nelli Koivisto. Lisäksi Reilun Pelin periaatteita ovat toimittaneet Rainer Anttila ja Pete Saarnivaara.

Hyvässä Seurassa on reilu peli –kansio



Kansio tarjoaa rakennusaineita urheilun etiikan ymmärtämiseen sekä näkökulmia ja tapoja käsitellä eettisiä asioita arkipäiväisesti tämän päivän seuratoiminnassa. Kansio perustuu Reilu Peli – julkaisuun ja se on osa Hyvä Seura-hankkeen yhteistä materiaaliuutantoa.

Urheiluetiikan perusteiden lisäksi kansioon on koottu SLU-yhteisössä luotuja linjauksia eri toiminta-alueille. Liitteaineistoina on yhteensä 15 opasta ja esitettä ja aineistoihin liittyviä kalvosarjoja, joita saa käyttöönsä verkon kautta.

Mukana ovat mm. SLU:n ”Lupa puuttua – lupa välittää” - opas sukupuolisesta häirinnästä liikunnassa ja urheilussa, Hyvän Seuran opas monikulttuuriseen arkeen, Hyvän Seuran ympäristöopin perusteet, Nuoren Suomen ”Unelma hyvästä urheilusta”, Sinettiseurat ja Operaatio Pelisäännöt, ADT:n ”Puhtaasti paras” koulutusaineistoa ja Suomen Valmentajien ”Nauti Valmentamisesta” aineistoa.

Kansio on täydentyvä ja päivittyvä. Kansion käyttäjä rekisteröidään, jolloin hän saa informaation sisällön täydennyksistä. Kansion hinta: 40 euroa + toimituskulut.

Tilaukset: SLU-myyntipalvelu, Radiokatu 20, 00093 SLU,
p. (09) 3481 2266 tai (09) 3481 2291, f. 3481 2594 myyntipalvelu@slu.fi

Sähköinen kauppa: <http://www.sporttikauppa.com/>

Tiedustelut: Pekka Nikulainen, koulutuksen johtaja, Suomen Liikunta ja urheilu, p. 040-545 5738 pekka.nikulainen@slu.fi



Reilu Peli on mukaansa tempaava lautapeli, jossa voittaakseen on koko joukkueen pelattava yhteen hiileen.

Peli pohjautuu liikunnan ja urheilun eettisiin periaatteisiin ja niitä pohditaan oikeiden urheiluelämästä kerättyjen tapausten pohjalta. Tärkeintä pelissä on yhteinen keskustelu ja tapausten ratkaisu. Pisteitä kertyy sen mukaisesti, kuinka hyvin osallistujien yhteispeli ja ongelmanratkaisu onnistuvat.

Jokaisen panos on tärkeä. Haastavien tilanteiden ratkaisu auttaa sopimaan myös oman joukkueen tai harrastusryhmän eettisistä pelisäännöistä. Peli päättyy voittajan löydyttyä yhteiseen loppuverryttelyyn, jossa sovitaan ryhmän yhteisistä pelisäännöistä. Peli sopii yli viisitoistavuotiaalle joukkueille, harrastusryhmille, seuran hallituksille ja muille yhteistoimintaryhmille.

Haasta itsesi ja ryhmäsi Reiluun Peliin!

Liiku Hyvässä Seurassa



Suomen Liikunta ja Urheilu
Finlands Idrott rf

Käyntiosoite: Radiokatu 20, 00240 Helsinki

Postiosoite: 00093 SLU

Puh: (09) 3481 21

Fax: (09) 3481 2602

www.slu.fi



VEIKKAUS

SILJA LINE



sonera



Opetusministeriö
Tutkimus- ja kehitys
ministeriö
Koulutus- ja tutkimus